

Не треба нас, адвокатів, захищати!

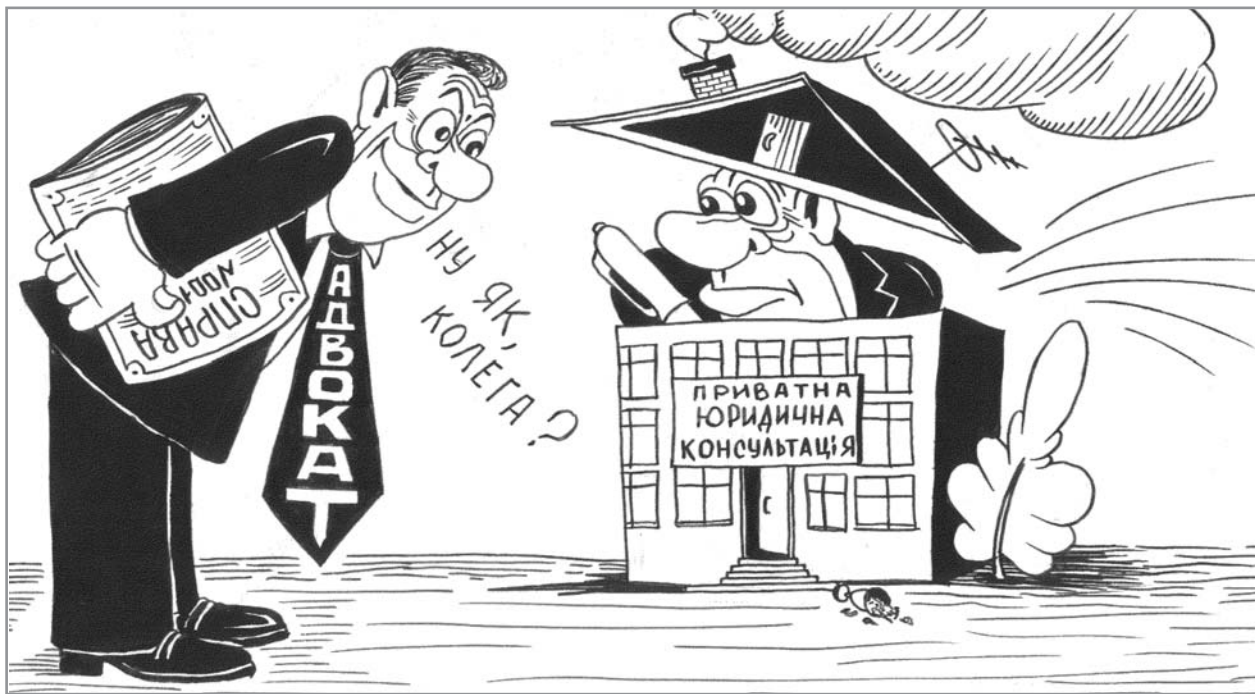
13 березня 2015 р. у Києві відбувся організований Національною асоціацією адвокатів України круглий стіл «Актуальні питання надання безоплатної правової допомоги»

Перед проведенням заходу організаторами були роздані матеріали, а саме відповідь Мін'юсту на звернення народного депутата **Купрієнка О.В.** від 13 лютого 2015 р. щодо доцільності використання коштів для функціонування системи безоплатної правової допомоги (далі – БПД). А також тексти пропозицій змін до законів України «Про безоплатну правову допомогу» та «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», які передбачають перепідпорядкування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги (далі – центри БВПД) радам адвокатів регіонів, нормативно-правове їх забезпечення Радою адвокатів України, призначення адвокатів для надання захисту за державні кошти із усіх, хто включений до Єдиного реєстру адвокатів України.

Отже, як із наведеного зрозуміла особисто я, найбільш актуальним питанням надання БПД організатор круглого столу вважає перепідпорядкування системи БПД орга-

нові процеси. Для роботи з бюджетними коштами це неприпустимо.

4. Досвід очолювання центрів адвокатами, в тому числі головами РА регіонів, говорить про те, що наявні проблеми надання БПД цим не вирішуються. Наприклад, Харківський обласний центр БВПД очолює голова РА Харківської області, заступники директора – переважно адвокати. Проте проблеми існують (про них нижче). І це в регіоні, де склад регіональної РА – переважно молоді та енергійні адвокати. А як бути з регіонами, де РА є більш консервативними, навіть архаїчними, де з ностальгією пригадують радянські часи? Ці регіональні РА, на мій погляд, не зможуть навіть досягнути існуючої системи БПД, не те що підтримувати і розвивати її. Видіється, що більшу користь для системи БПД мають управлінські навички керівництва центрів, а не їх адвокатський статус.

нам адвокатського самоврядування та питання бюджетного фінансування системи.

Доповідачами заходу виступили голова Ради адвокатів України **Ізовітова Л.П.**, народний депутат України **Купрієнко О.В.**, голова РА Рівненської області **Луцок П.С.**, голова РА Луганської області **Мельніков О.А.**, голова РА Дніпропетровської області **Сиротенко Ю.В.**

Адвокатам довелося бути не просто учасниками дискусії, а виступити опонентами єдиній позиції доповідачів. Не всім вдалося висловитись під час дискусії, тож викладу тези доповідачів та мою особисту позицію з цього приводу.

Очолювати центри БВПД мають адвокати (а отже, їх треба перепідпорядкувати радам адвокатів регіонів)

Я категорично проти підпорядкування системи БПД органам адвокатського самоврядування. Вважаю, що РА регіонів будуть нездатні підтримувати функціонування центрів БВПД, а РАУ не зможе координувати їх діяльність та займатися розвитком системи в цілому. Результатом стане крах системи БПД, яка нині ефективно працює і яку до цього часу адвокатура самотужки створити не могла.

Аргументи проти підпорядкування:

1. Підпорядкування центрів регіональним РА знищить єдність системи, а РАУ не буде (як вбачається із запропонованих проектів змін до законів) займатися жодною координацією роботи системи. Належного нормативно-правового забезпечення з боку РАУ також не буде, зважаючи на поточну періодичність скликання її засідань. Чи можна говорити про розвиток у такому контексті?

2. Центри перестають бути бюджетними установами та виходять із підвідомчості Мін'юсту, що матиме фатальні наслідки у частині фінансування.

3. Фінансова та звітна дисципліна органів адвокатського самоврядування перед адвокатами не витримує критики. Підтвердження цьому – перманентні суперечки та су-

5. Підзвітність центрів БВПД лише регіональним РА повертає нас до феодального устрою в адвокатурі у регіонах. Що я маю на увазі – кожен може собі подумати. 6. НААУ має багато невирішених проблем всередині, аби брати на себе додатковий тягар.

Виникає питання, а хто ж буде розпорядником бюджетних коштів?

Розпорядником бюджетних коштів залишаться центри БВПД

І в цей момент усі платежі «стануть», адже Центри перетворюються на небюджетні організації, а отже, згідно чинного законодавства розпорядниками бюджетних коштів бути не зможуть. Навіть за умови внесення змін до бюджетного законодавства, центр стає додатковою ланкою між бюджетом та конкретним адвокатом, що зробить шлях коштів до адвоката суттєво довшим.

Лише 1/3 коштів на систему БПД витрачається на оплату праці адвокатів, інше – на приміщення та зарплату чиновників. Кількість приміщень центрів велика, це додаткові витрати

Очевидна неправда. Зі згаданої відповіді Мін'юсту на звернення народного депутата щодо доцільності використання коштів для функціонування системи БПД:

«Фактичні видатки на БПД (код 3603020) у 2014 р.: 23 698,8 тис. грн.

Фактичні видатки на оплату послуг і відшкодування витрат адвокатів у 2014 р.: 54007,7 тис. грн.». Неважко порахувати.

Взагалі раніше, і ще за радянських часів, і після 1992 р., надання захисту за призначенням було добре налагоджено. Сиділа дівчина в колегії та розподіляла справи

Важко навіть коментувати. Усе пізнається в порівнянні. Доповідачу необхідно звернутися до висновків громадських, міжнародних та інших інституцій з приводу

оцінки діяльності системи БПД. Такі, зокрема, у вільному доступі на сайті Координаційного центру з надання правової допомоги.

Звітність адвокатів БВПД занадто деталізована та громіздка

Кожен пункт звітності адвоката відображає коефіцієнт, який збільшує оплату за виконану роботу. Отже, кожен пункт необхідний. Очікуємо на автоматизацію звітності, анонсовану Координаційним центром.

Розподіл справ у БПД несправедливий та залежить від результативності адвокатів, що неправильно

Неправдива інформація (в частині результативності). Хотілося б побачити офіційні відповіді центрів БВПД, в яких би хоч щось було про результативність. Скоріше, вони будуть посилатися на чергування та обдзвін адвокатів за списком. Але проблеми із нерівномірним розподілом доручень справді існують. Першим кроком Координаційного центру у вирішенні проблеми було оприлюднення оперативної інформації щодо видання доручень адвокатам, які надають БВПД, оплату їх послуг та відшкодування витрат. У найбільш кричущих випадках Координаційний центр проводить перевірки. Проте його позиція полягає в тому, що питання розподілу доручень – у віданні центрів БВПД.

Я можу висловитися лише про Харківську область. Дійсно, за результатами 2014 р. 5 адвокатів із тих, які знаходяться в м. Харкові, отримали понад 120 доручень, що не виправдано багато, порівняно з іншими адвокатами. І це при тому, що директор Харківського обласного центру БВПД – голова РА Харківської області, а більшість заступників директора – адвокати і навіть члени РА Харківської області. Отже, підпорядкування центрів адвокатам зазначену проблему не вирішить.

Після попередження з боку Координаційного центру ситуація з розподілом доручень почала змінюватись, що також прослідковується за оперативною інформацією. Наступний етап – врахування не тільки кількості, але і «якості» доручень, адже ведення справ різних категорій оплачується по-різному, і витрати часу адвоката різні – у залежності від місця виконання доручення.

Конкурс адвокатів БВПД не потрібен, адже адвокати й без того кваліфіковані. Або в комісіях повинні бути лише адвокати – заради незалежності

Вважаю, що конкурс для адвокатів потрібен, аби відсіяти тих, хто без практики втратив кваліфікацію, а також тих, хто має неналежну мотивацію. Склад конкурсної комісії – для мене другорядне питання. Про жодні нарікання адвокатів з цього приводу, до речі, мені не відомо.

Центр призначає для надання БПД адвоката, відомості про якого внесені до ЄРАУ (з пропозицій змін до законодавства)

Повертаємося до «трудової повинності» адвокатів, що діяла за старих часів?

Цікаво, але народний депутат **Купрієнко О.В.** – колишній адвокат – заявив, що не пішов до системи БПД, адже працювати за 25 грн. за годину «нижче його гідності».

Мотивація? Якість? Як оперативно знайти адвоката на доручення в такому разі? Одні лише запитання.

Безоплатний захист затриманих необхідно здійснювати тільки щодо малозабезпечених осіб

Небезпечна пропозиція. Як правило, затриманий клієнт будь-якого достатку не може протягом 1-2 годин отримати платного адвоката, навіть якщо дуже забажає. А якщо людину б'ють в міліції – така можливість взагалі виключена. Система БПД є превентивним механізмом від свавілля правоохоронних органів на етапі затримання людини. Якщо ж клієнт спромігся отримати вчасно платного адвоката, то й добре, адвокат БПД «виходить» із справи.

У випадку засудження особи, з неї необхідно стягувати кошти за БПД

Хочу запитати доповідача: а скільки в Україні виправданих вироків? І чи кожен обвинувальний вирок справедливий? Уявімо людину, яка, незважаючи ні на що, все ж засуджена несправедливо. Покарати її ще й стягненням за

правову допомогу? І уявімо слідчого, який «роз'яснює» право на адвоката за рахунок держави підозрюваному: «Ти маєш право на адвоката, але май на увазі, що тебе все одно осудять та ще й за адвоката стягнуть кошти». Підозрюваний від адвоката майже гарантовано відмовиться. А неповнолітній, психічно хворий чи інвалід – навіть і відмовитися не зможе, натомість отримає стягнення коштів.

Це не говорячи про те, що виправдання обвинуваченого – не єдина мета захисту у кримінальній справі, є ще і пом'якшення покарання або застосування амністії чи умовно-дострокового звільнення тощо.

Чи хто подумав про інтереси людей?

Адвокатів БВПД призначають на окрему процесуальну дію, що порушує права основного адвоката та його клієнта

Стаття 53 КПК України – дійсно, проблема. Але не проблема БВПД.

До речі, Стандарти якості надання безоплатної правової допомоги містять чіткий перелік дій адвоката в разі отримання доручення для участі в проведенні окремої процесуальної дії. За умови законних дій слідчого, прокурора, суду алгоритм цих дій повністю запобігає порушенню прав клієнта на вибір адвоката, а також порушенню професійних прав адвоката, який веде справу.

Можливе обмеження прав адвокатів системи БВПД з боку держави, тому їх треба захистити

Я – адвокат, який виконує доручення Харківського обласного центру БВПД. Регіон складний у політичному сенсі, фактично прифронтовий. Клієнтами адвокатів Центру є і «патріоти», і «сепаратисти», і військові, і «шпигуни», і волонтери, і «воєнкоми-хабарники», і українці, і росіяни. Жодного разу я не отримувала ніяких вказівок, як мені вести справу. Від колег також про подібне не чула. Отже, практика доводить, що держава не втручається в правову позицію адвокатів БВПД.

Адвокати БВПД усі справи собі позабирали, а інші залишилися без справ

Скарга очільника РА Рівненської області. Якщо це й так, це свідчить про конкурентоздатність адвокатів БВПД. І це позитивно характеризує систему. Якщо ж адвокати прагнуть здійснювати захист неплатоспроможних клієнтів – ніхто не заважає їм долучитися до системи БВПД. Будьмо відверті, такі висловлювання виявляють дійсні мотиви вчинків.

Взагалі система БВПД провокує розкол в адвокатурі. Що це таке? Вони самі по собі працюють, самі спілкуються, самі собі проводять семінари

То більше трьох не збиратися? Заздрість?

А якщо серйозно, то НААУ, хоча і включає в себе всіх адвокатів України, проте не має права ані обмежувати громадянську ініціативу адвокатів, ані втручатися в їх роботу. Під час створення НААУ ми сподівалися, що вона стане адвокатом помічником та захисником у професійній діяльності. Натомість окремі керівники органів адвокатського самоврядування вважають, що треба було «придурити в зародку» і громадську організацію адвокатів БВПД, і саму систему, під «парасолькою» якої молоді та активні адвокати спілкуються та розвиваються. Якщо ж подивитись на хід усіх з'їздів адвокатів починаючи з 2012 р. – зовсім не там в адвокатурі відбувається розкол.

У цілому нагадує захист Росією «русскоговорящих» мешканців Донбасу. Будь ласка, не треба нас захищати! Адже ми бачимо у новинах результати подібного «захисту».

Отже, мої висновки:

1. «Маркс живий» та «Економіка визначає політику».
2. Зі звичайних адвокатів на захід прийшли лише адвокати БВПД. Тобто у змінах зацікавлені не адвокати, а лише окремі керівники органів адвокатського самоврядування.
3. Довідачі недостатньо обізнані з існуючою системою БВПД. Необхідно їх проінформувати та продовжувати спілкування у форматі спільних заходів.
4. Проблеми в системі БВПД безперечно є, то чому ж НААУ як організація всіх адвокатів у рамках меморандуму підписаного з Мін'юстом не візьме участь у їх вирішенні? Складається стійке враження, що НААУ «згадала» про БВПД тоді, коли система готова і добре працює.
5. Система БВПД добра в цілому, інакше навіщо вона комусь потрібна? ☹

P.S. Добре, що до підписання пропозицій змін до законодавства на круглому столі так і не дійшло.

Ірина КУЗІНА, адвокат, член ВГО «Організація адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу»

У липні відкриються 100 центрів з надання БВПД

З 1 липня по всій території України почнуть працювати 100 нових центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Про це нещодавно на прес-конференції в Кабінеті міністрів повідомила перший заступник міністра юстиції **Наталія Севостьянова**

«З 1 липня по всій території України почнуть роботу 100 місцевих центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Ми очікуємо, що в кожній області буде створено 3-7 таких центрів. 1 центр обслуговуватиме кілька районів та міст з населенням близько півмільйона осіб. Ми очікуємо, що відстань до таких центрів для громадян не перевищуватиме 40 км», – зазначила перший заступник міністра юстиції.

За її словами, розвиток регіональних представництв із надання безоплатної правової допомоги буде здійснюватися на основі трирівневої функціональної моделі. Новостворені центри на місцях виконуватимуть функції фронт-офісів, а бек-офіси працюватимуть на рівні області. Крім того, буде функціонувати координаційний офіс, роботу якого забезпечуватиме координаційний центр з надання правової допомоги.

Наталія Севостьянова також повідомила, що центри надання правової допомоги будуть обслуговувати тимчасово переміщених осіб, а також учасників АТО.

«Найближчим часом буде ініційовано надання права даним центрам надавати допомогу внутрішньо переміщеним особам. А з 1 липня допомога надаватиметься і учасникам АТО та особам, які постраждали від конфлікту на сході України та в Криму», – зауважила вона.

Пані Севостьянова також повідомила, що 11 березня уряд прийняв постанову про внесення змін до декількох постанов Кабінету міністрів щодо захисту прав людини шляхом спрощення доступу до безоплатної правової допомоги та підвищення якості її надання.

«Тепер можливість доступу до безоплатної вторинної правової допомоги передбачена для усіх осіб, свободу пересування яких було фактично обмежено. Раніше таку допомогу могла отримати лише та особа, чий процесуальний статус затриманого був оформлений протоколом слідчого. Також запроваджено цілодобову гарячу лінію для осіб, які бажають отримати правову допомогу і членів їх сімей за номером 0 (800) 213-103. Крім того, забезпечено безперервність захисту у кримінальному провадженні за участю адвоката», – наголосила вона.

Наталія Севостьянова також повідомила, що із загальної кількості адвокатів в Україні 7% працюють у

системі надання безоплатної правової допомоги. При цьому вони демонструють дуже високі показники ефективності. Кількість виправдувальних вироків у справах, які вони ведуть, до загальної кількості виправдувальних вироків в Україні становить 43% (а саме – 140 вироків).

У свою чергу, заступник директора Координаційного центру з надання правової допомоги **Мирослав Лаврінок** повідомив присутніх про розпочатий 13 березня конкурс з підбору керівників місцевих центрів. «Конкурс пройде у 2 етапи. Перший етап – подання відповідних онлайн-заявок. Після цього претенденти, які повністю відповідають вимогам, будуть запрошені на співбесіду до Києва. Співбесіди триватимуть до 20 квітня», – зазначив він.

За результатами співбесід комісія, утворена на базі відкритої громадської платформи, що сприяє розвитку системи безоплатної правової допомоги, відбере кандидатури, які будуть подані для розгляду на призначення керівниками місцевих центрів.

«Серед вимог, які ми ставимо перед кандидатами, – повна вища освіта, бажано у галузях правознавства, соціального забезпечення, держуправління чи менеджменту персоналу, загальний трудовий стаж не менше 5 років і стаж роботи на керівних посадах не менше 2 років, а також вільне володіння українською мовою. Досвід роботи у сфері права буде перевагою», – зауважив Мирослав Лаврінок.

За словами **Вікторії Мітько**, голови правління Всеукраїнської громадської організації «Об'єднання адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу», очолювана нею організація об'єднує спеціалістів, які вирішили надавати допомогу тому, що їм ця робота цікава, вони вболівають за неї і хочуть, щоб допомогу адвоката можна було донести до кожної конкретної людини.

«Ми ставимо перед собою завдання консолідувати адвокатів, які готові надавати допомогу громадянам. Ми готові взяти участь у підвищенні кваліфікації адвокатів. Системою безоплатної правової допомоги вже напрацьована практика підвищення кваліфікації адвокатів, коли збирається група адвокатів, які слухають певні курси, і потім, виїжджаючи в регіони, збирають адвокатів місцевих центрів і з ними проводять заняття», – зазначила пані Мітько ☹